

Сокурєнко В. В., прорєктор НАВС, к.ю.н., доцент,
докторант кафедри адмінєстративного права і процесу НАВС

Інформаційно-аналітичне забезпечення оборонного сектору України в контексті публічного адміністрування

В даній науковій статті досліджено сутність процесу інформаційно-аналітичного забезпечення сфери оборони України та окреслено низку об'єктивних чинників, які ускладнюють здійснення інформаційно-аналітичної роботи в ній. Розглянуто вплив загальних проблем публічного адміністрування на діяльність органів публічної влади, що здійснюють інформаційно-аналітичне забезпечення оборонного сектору.

Ключові слова: оборона, публічне адміністрування, інформаційно-аналітичне забезпечення, інформація, аналітика, автоматизована система управління.

В данной научной статье исследована сущность процесса информационно-аналитического обеспечения сферы обороны Украины и намечены ряд объективных факторов, которые затрудняют осуществление информационно-аналитической работы в ней. Рассмотрено влияние общих проблем публичного администрирования на деятельность органов публичной власти, осуществляющих информационно-аналитическое обеспечение оборонного сектора.

Ключевые слова: оборона, публичное администрирование, информационно-аналитическое обеспечение, информация, аналитика, автоматизированная система управления.

This article explores the essence of the scientific process of information-analytical support of the defense of Ukraine and outlined a number of factors that complicate the implementation of information and analytical work in it. The influence of the general problems of public administration in the activities of public authorities carrying out information and analytical support defense sector.

Key words: defense, public administration, information and analytical support, information, analytics, automated control system.

Постановка проблеми. На сучасному етапі переходу від індустріального до інформаційного суспільства у всіх провідних державах світу розвиток інформаційного простору та інформаційних технологій стає безпосереднім чинником економічного зростання, забезпечення обороноздатності країни, соціально-політичної стабільності та розвитку демократичних засад в управлінні державою. А тому питання дослідження інформаційно-аналітичного забезпечення сфери оборони України є досить актуальним, і потребує детального його вивчення.

Стан дослідження. Загальними питаннями дослідження інформаційно-аналітичного забезпечення загалом, і сфери оборони України, зокрема займалися: І. Арістова, Г. Атаманчук, В. Бакуменко, В. Брижко, М. Бутко, Т. Гаман, А. Дегтяр, М. Дітковська, Р. Калюжний, Р. Коваль, О. Нестеренко, С. Телешун, В. Тертичка, В. Тронь та ін.

Виклад основного матеріалу. Постановка питання актуальності інформаційно-аналітичного забезпечення сфери оборони України є не випадковою, оскільки, в першу чергу, у науковому сенсі вказана тема є недостатньо розробленою. Аналітика як предмет наукового знання вивчалася лише частково, а розвідки минулих років не можуть бути достатньою основою для осмислення складних і багаторівневих інформаційних процесів, які відбуваються сьогодні. По-

друге, дослідники [1, с. 45] зазначають, що конфлікти кінця XX — початку XXI ст. стосуються інформаційної сфери суспільства, де розгортаються справжні битви за можливість впливати на свідомість великих мас людей і контролювати найважливіші інформаційні системи. Як наслідок, бурхливого розвитку набули інформаційні війни, які використовуючи «синергетичну концепцію та теорію м'якої сили» стали надійним засобом відстоювання інтересів держави. Світовий досвід показує, що ігнорування державою загроз та наслідків інформаційної війни може призвести до втрати суверенітету та цілісності, забезпечення яких є основною державною функцією у сфері оборони [2, с. 309].

Крім того, перед Україною стоїть найважливіше стратегічне завдання — виробити ефективну інформаційну політику, основу на потужній державній ідеології, а також, формування нової структури державної служби, безпосередньо інформаційно-аналітичних підрозділів, що здійснюють діагностику, прогнозування та моделювання інформаційних подій і процесів різних типів і рівнів, зокрема і у сфері оборони. Без знання основних методів діагностики, прогнозу та моделювання масових і спеціалізованих інформаційних подій та процесів вироблення і коригування основних принципів державної інформаційної політики є неможливими. Якість роботи цих підрозділів багато в чому зумовлена рівнем теоретичної підготовки їх співробітників у сфері аналітики. І, нарешті, належна підготовка фахівців інформаційно-аналітичного профілю можлива за умов, якщо майбутні фахівці опанують теорію й методологію інформаційно-аналітичної діяльності.

Однак, не лише стратегічні питання державної політики у сфері оборони України, а й сучасні проблеми реформування воєнної сфери, які стоять перед органами публічної адміністрації, неможливо успішно розв'язати без їх чіткого інформаційного забезпечення та відповідного адміністративно-правового регулювання.

Існуючі проблеми потребують нагального проведення досліджень з метою вирішення як теоретичних, так і практичних питань щодо визначення поняття, структури, функцій інформації, аналітики, інформаційного простору з огляду на їх приналежність до сфери інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування суб'єктів публічного адміністрування сферою оборони в Україні.

Основною метою інформаційно-аналітичного забезпечення оборонної сфери України є всебічна науково-теоретична та інформаційна підтримка діяльності органів публічної адміністрації та громадських організацій сектору оборонної на основі комплексу організаційних, дослідницьких, нормативно-правових, технічних та інших заходів.

Отже, категоріальне поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення» становлять два взаємопов'язані елементи, а саме:

- інформаційний — відносно самостійної діяльності спеціально підготовлених фахівців, зайнятих пошуком, відбором, обробкою, накопиченням, узагальненням і збереженням інформаційних одиниць (перший етап процесу інформаційно-аналітичного забезпечення у системі управління будь-якого механізму);

- аналітичний — як похідний другий етап процесу інформаційно-аналітичного забезпечення у системі управління будь-якого механізму: виробництво спеціально підготовленими фахівцями на підставі наявних інформаційних одиниць і складних розумових процесів нового знання щодо явища або події, що вивчається [3, с. 94].

Таким чином, систему інформаційного — аналітичного забезпечення адміністру-

вання слід визначити як взаємозалежну та відповідним чином сформовану сукупність організаційних, організаційно-правових, інформаційних, методичних, програмно-технологічних компонентів, що забезпечує необхідну якість прийнятих управлінських рішень за рахунок раціонального використання інформаційних ресурсів та інформаційних технологій.

Інформаційно-аналітичне забезпечення сфери оборони здійснюється через інформаційно-аналітичну діяльність — особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням та поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності. Проте, для сфери оборони важливим є не стільки своєчасне ознайомлення з первинною інформацією, скільки випереджувальне виявлення проблемних ситуацій і прогноз розвитку подій.

Саме необхідність передбачення, виявлення та прогноз тенденцій розвитку ситуації обумовлює застосування різних аналітичних методик опрацювання вихідної інформації. З'ясування можливих шляхів розвитку ситуації потребує не тільки узагальнення виявленої інформації, а також її оцінки. Наявність в інформаційно-аналітичних дослідженнях «вивідного знання» робить їх надійним підґрунтям для прийняття управлінських рішень [4, с. 151].

Досліджуючи інформаційно-аналітичне забезпечення сфери оборони в Україні, можна сказати, що головними організаціями, які здійснюють його інформаційно-аналітичний супровід, є саме інформаційно-аналітичні інституції, що входять до складу органів публічної адміністрації. Таким на сьогодні є Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України та Головне управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України. Управління комунікацій та преси Міністерства оборони України є структурним підрозділом апарату Міністерства оборони України, призначеним для реалізації державної інформаційної політики в Міністерстві оборони та Збройних Силах України, ведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань підвищення престижу військової служби, формування в українському суспільстві позитивної громадської думки щодо Збройних Сил та висвітлення їх діяльності, виконання завдань в інформаційній сфері, забезпечення ефективної діяльності системи інформування громадськості та взаємодії із засобами масової інформації.

Щодо Головного управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України, то воно є структурним підрозділом Генерального штабу Збройних Сил України і призначене для проведення єдиної державної технічної політики в сфері зв'язку та інформатизації, захисту інформаційних ресурсів у інформаційно-телекомунікаційних системах Збройних Сил України, організації зв'язку і автоматизації управління військами.

Вважаємо, що інформаційно-аналітичні відділи, які здійснюють інформаційно-аналітичне забезпечення органів публічного адміністрування сферою оборони, мають працювати не лише на потреби конкретного органу публічної адміністрації, а на державну політику загалом, враховуючи специфіку (повноваження, функції, завдання, компетенцію) конкретного органу, до складу якого вони входять, адаптуючи і спрямовуючи його роботу відповідно до визначених вимог.

Щодо громадських інформаційно-аналітичних інституцій, то вони не набули ще достатнього розвитку в Україні, не є виразниками інтересів суспільних, зде-

більшого займаючись політичним консультуванням. Головною причиною такої ситуації можна вважати нерозвиненість громадянського суспільства й невміння, а подекуди небажання контролювати владу та впливати на неї. Тому, ми погоджуємось з позицією Петренка І., що аналіз інформаційно-аналітичного середовища в Україні сьогодні варто проводити, спираючись саме на державні інституції, вивчаючи їхню організаційну будову, методи роботи, засоби впливу та технології діяльності [5, с. 11]. Однак, при цьому необхідно враховувати, що процес вироблення та впровадження державної політики у сфері оборони має публічний характер, передбачає дискусії із залученням широких кіл громадськості, інститутів громадянського суспільства, які покликані підвищувати обґрунтованість, доцільність і раціональність прийняття державою відповідних рішень.

Не дивлячись на різнобічність і багатоаспектність суспільних проблем і обмеженість ресурсів органів публічної адміністрації у сфері оборони, останнім доцільно мати у штаті людей або інституцій, серед обов'язків яких — професійне формування завдань, організація аналітичних досліджень, добір і координація експертів-аналітиків, реалізація експертних процедур і технологій, надання результатів особам, які приймають рішення.

На жаль, на практиці державно-управлінські рішення, що приймаються суб'єктами публічного адміністрування сферою оборони різних рівнів, не завжди мають достатню експертно-аналітичну розробку, економічне, правове й загалом наукове обґрунтування. З прикрістю доводиться констатувати, що науково-теоретичний і виробничий потенціали даної сфери використовуються досить неефективно. Залишає бажати кращого рівень матеріального, методичного, технологічного й експертного забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності, процесів підготовки та прийняття рішень.

Специфікою інформаційно-аналітичного забезпечення сектору оборони, як вбачається з викладеного, є її переважне спрямування на задоволення потреб лише вищих органів публічної влади. Окрім того, значною є проблема невикористання інформаційно-аналітичної діяльності при обґрунтуванні різноманітних пілотних проектів, що запроваджуються в оборонному секторі.

Українські вчені виокремлюють низку чинників, які ускладнюють процес аналітичного забезпечення державної політики в Україні. Йдеться про: 1) неточність і неповноту інформації, з якою працюють аналітичні відділи органів державної влади, що зумовлено як браком ресурсів для її одержання, так і недостатньою взаємодією органів (та їхніх експертно-аналітичних відділів); 2) обмеження часу, протягом якого мають бути прийняті відповідні державно-управлінські рішення незалежно від складності розв'язуваних проблем і обсягів оброблюваних даних; 3) необхідність урахування багатьох критеріїв при прийнятті управлінських рішень на всіх рівнях органів державної влади; 4) відсутність належної культури використання аналітичних матеріалів у діяльності органів державної влади [6, с. 244].

Але, якщо проблема неточності й недостовірності інформації, з якою працюють аналітичні відділи органів публічної адміністрації у різних сферах публічного управління є дуже болючою, то у сфері оборони, вона створює реальну небезпеку для життя і здоров'я не лише для сил оборони України, а й для всієї української нації. Навіть статистика, яка в усьому світі є здебільшого точною та об'єктивною, в Україні має досить «творчий» характер [7, с. 277], хоча статистичні дані є основою

проведення моніторингу та оцінки ефективності державних цільових наукових програм, а без моніторингу та оцінки неможливо вносити корективи для оптимізації та вдосконалення цього процесу.

Окрім того, неодмінною умовою ефективної діяльності в будь-якій сфері є її законодавче закріплення та супроводження. Як показали дослідження, проведені Інститутом законодавства Верховної Ради України, існує неузгодженість між основними напрямками реалізації державної політики у сфері національної безпеки та оборони України та їх правовим забезпеченням, відсутність наукового підходу до визначення пріоритетів законодавчої діяльності, розбалансованість системних зв'язків між законотворчим процесом та законодавчою діяльністю.

Також, не можна забувати, що сьогодні досить нагальним є питання формування сучасної інфраструктури інформаційно-аналітичної діяльності, що передбачала б тісну взаємодію державних і недержавних аналітичних центрів; підсистему фінансування, підготовки та підвищення кваліфікації кадрів; методичну й видавничу бази, інтернет-ресурси, офіційну статистику, банки та архіви аналітичної інформації.

Не менш важливою складовою інформаційно-аналітичної діяльності, спрямованої на забезпечення державної політики у сфері оборони України, є інформаційний супровід останньої, тобто донесення до населення змісту ухвалених рішень і обґрунтованість обраної стратегії. Адже в умовах сучасної демократичної політичної системи неабияке значення мають інтерпретація і трактування політичних дій, тож уряд повинен вести постійний медіа-діалог з населенням.

Варто також погодитися з міркуваннями І. В. Арістової про те, що інформаційно-аналітичне забезпечення дозволяє тримати в полі зору, контролювати факти, зведення, події, пояснювати їх, давати їм тлумачення, знаходити зв'язки, працювати на випередження [8, с. 48].

Отже, підводячи підсумок, можна зазначити, що інформаційно-технологічні нововведення в публічному адмініструванні загалом, та публічному адмініструванні сферою оборони, зокрема, повинні мати комплексний характер, бути пов'язані з одночасним і погодженим використанням інформаційних, організаційних, правових, соціально-психо-логічних, кадрових, технічних і багатьох інших факторів. Усе це вимагає комплексного підходу, якісної зміни як системи роботи з інформацією, так і функціональної й організаційної структур управління, складу й структури всієї управлінської діяльності у сфері оборони.

Висновки. Таким чином вважаємо, що інформаційно-аналітичне забезпечення оборонної сфери України — це функціонально та структурно виділена, спеціально організована діяльність суб'єктів публічного адміністрування сферою оборони, що передбачає збір, накопичення й обробку даних; пошук, аналіз й узагальнення інформації; отримання спеціальних знань, що спрямована на якісне забезпечення їх управлінської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гуржеянц Т. В. Зарождение и развитие в США теории информационных войн // Информационные войны: мифы и реальность / Под ред. В. Д. Попойл, Е. П. Тавокина. М., 2001. 233с.
2. Північноатлантичний альянс : історія, функції, структура та відносини з Україною : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, слухачів, магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» та системи підвищення кваліфікації державних службовців / Кол. Авт.; за заг.

Ред проф. Д.І. Дзвінчука. — Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. — 592 с.

3. Коваль Р.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади / Р.А. Коваль // Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. — Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. — № 1 (113) — С. 93-98.

4. Сорока М.Б. Національна система реферування української наукової літератури / М.Б. Сорока / НАН України, Нац. б-ка України імені В.І. Вернадського. — К.: НБУВ, 2002. — 209 с.

5. Петренко І. Експертно-аналітичне забезпечення державної політики в Україні: стан і перспективи розвитку / Ігор Петренко // Віче. — 2011. — № 12. - С. 12-16.

6. Рубанов В. Проблеми інституалізації політичного аналізу в пострадянському суспільстві / В. Рубанов // Політичний менеджмент. — 2007. — № 6. — Спец. вип. — С. 241-254.

7. Масьондз С.О. Адміністративно-політичні засади державної політики у сфері науки в Україні [Текст]: Дис ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Масьондз Сергій Олександрович. — Київ, 2012. — 448 с.

8. Арістова І.В. Інформаційний підхід до вирішення проблем транснаціональної злочинності органами внутрішніх справ України / І.В. Арістова // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. — 2000. — № 11. — С. 46-51.

